

POLITSEI- JA PIIRIVALVEAMET

Igor Taro
Siseministeerium
info@siseministeerium.ee

Teie 23.09.2025 nr 1-6/3254-1

Meie 04.11.2025 nr 1.2-4/233-2

Arvamus abipolitseiniku seaduse eelnõu kohta

Lugupeetud siseminister

Politsei- ja Piirivalveamet esitab abipolitseiniku seaduse eelnõule järgmised märkused:

1. Eelnõu § 3:

- **Lg 1 p 1** määratleb politseiametniku, ametniku ja töötaja ühisnimetajaks edaspidises tekstis PPA ametnik. Seda kasutatakse järgnevalt kokku üksnes kolmel korral samas ja järgmises paragrahvis. Sisu poolest ei saa see ühistermin tegelikult edaspidi hõlmata PPA töötajat, sest käsitleb II ja III astme abipolitseiniku pädevust, mis seondub riigivõimu teostamise tegevustega ning mis ei saa toimuda töötaja, vaid üksnes politseiametniku või ametniku ülesandel. Teeme ettepaneku eksitavast ühisterminist üldse loobuda ja selguse huvides kõik kategooriad neis vähestes sätetes välja kirjutada.
- Seletuskirjas (lk 12) on **lg 2** sisu kohta selgitav lõik: *Ühiselt ülesande täitmine tähendab, et abipolitseinik ja politseiametnik või ametnik tegutsevad koos eesmärgiga lahendada konkreetne olukord või ennetada võimalikke ohte. Abipolitseinik toetab politseid vastavalt oma õigustele ja pädevusele mitte ainult siis, kui probleem on juba tekkinud, vaid ka ennetustegevuses, avaliku korra kaitsmisel, turvalisuse tagamisel ja kogukonnas usaldusliku õhkkonna loomisel.* Lõigu 2. lauses eksitavad kommenteeritava sätte kontekstis „ennetustegevus“ ja „kogukonnas usaldusliku õhkkonna loomine“, sest need ei ole kitsamalt II astme ehk koos tegutsemise alas. Ennetustegevusest räägitakse juba I astme juures ja usaldusliku õhkkonna loomine kogukonnas on midagi abstraktset, mitte konkreetse ülesande koos lahendamine.

2. Eelnõu § 4:

- Teeme ettepaneku **lg-s 1** sõnastada tegevuste loetelu järjekorras „ennetus- tugi- ja arendustegevuse toetamine“. See väljendab paremini tegelikku eelistust vabatahtlikele ülesannete pakkumisel ega loo väärarusaama või -ootust prioriteetsuses.

- **Lg 2 p 2 ja lg 3 p 8** väljendavad sama tegevust koos ametnikuga ja iseseisvalt. Nii selgitab kenasti ka seletuskiri. Sätete sõnastused aga erinevad pisut ja see võib tekitada küsimust, kas ikka räägitakse samast tegevuse ulatusest. Teeme ettepaneku sõnastused ühtlustada.
- **Lg 2 punkti 11** selgitusena on seletuskirjas lk-l 21 öeldud: *Süüteoemenetluse valdkonnas on oluline, et sinna kaasatavad abipolitseinikud oleksid hoolikalt valitud ning neil peavad olema vajalikud teadmised ja oskused. Eriti hästi sobivad selleks endised politseiametnikud, kellel on varasem praktika selles valdkonnas. Süüteoemenetluse valdkonnas kaasatavate abipolitseinike osas on vajadusel PPA-l õigus viia läbi täiendav taustakontroll ning hinnata abipolitseiniku sobivust.* Jääb arusaamatuks, mida mõeldakse täiendava taustakontrolli all (sh mida lisaks eelnõu §-s 8 sätestatule kontrollida) ja missugusel õiguslikul alusel oleks PPA-l õigus seda teha. Eelnõus niisugune erisust kehtestav norm puudub. PPA hinnangul on § 8 alusel tehtav kontroll piisav ka abipolitseiniku selles tööliinis ülesannete täitmiseks.
- **Lg 3 punktiga 1** antakse III astme abipolitseinikule iseseisvalt õigus avalikku korda ähvardava vahetu olulise ohu väljaselgitamiseks ja tõrjumiseks. Kehtiva APolSi järgi on iseseisva pädevusega abipolitseinikul õigus tõrjuda vahetut kõrgendatud ohtu, mis õiguslikult hõlmab ka sekkumisõigust vahetu olulise ohu korral. Eelnõu sõnastuse kohaselt on edaspidi iseseisvalt õigus sekkuda ainult vahetu olulise ohu korral, kuivõrd madalama riive korral sekkumise õigus ei hõlma kõrgema riivega sekkumise õigust. Seega vähendab eelnõu märgatavalt abipolitseiniku iseseisvalt tegutsemise õigust ja seeläbi ka PPA võimalust neile ülesandeid anda. See omakorda seab kahtluse alla abipolitseiniku iseseisvalt tegutsemise õiguse mõttekuse. Seletuskirja ja teiste sätetega koostoime loogika põhjal võib järeldada, et eelnõu koostajate eesmärk ei ole olnud kõnealuse sättega senist õigust kitsendada, vaid pigem laiendada. Segadust tekitab seletuskirja lk 25 antud selgitus § 4 lg 3 p 1 osas, kus olulise ohu kriteeriumitena on nimetatud KarSi peatükke, milles loetletud kuritegude toimepanemise oht on KorSi kohaselt määratletav kõrgendatud ohuna. Samuti on eelnõuga iseseisvalt tegutsemise raames III astme abipolitseinikule lubatavad mitmed meetmed, mille rakendamine on õiguslikult piiritletud kõrgendatud ohu korral (nt Kors § 46 lg 1 p 2 ja § 47 lg 1 p 3). Lisaks on tulirelva kasutamine isiku suhtes lubatav vaid vahetu kõrgendatud ohu tõrjumiseks ning ka see õigus on eelnõuga iseseisvalt tegutsevale abipolitseinikule lubatud.

Teeme ettepaneku sõnastada lg 3 p 1 järgmiselt: „1) avalikku korda ähvardava vahetu olulise ja kõrgendatud ohu väljaselgitamises ja tõrjumises;“.

- **Lg 3 punkti 2** sõnastuses kasutatakse väljendust „avaliku korra rikkumise välja selgitamine“. KorS tunneb määratlusi ohu väljaselgitamine ning korrarikkumise kõrvaldamine. Seega jääb arusaamatuks, mida mõeldakse avaliku korra rikkumise väljaselgitamise all. Seletuskirja selgituste järgi (lk 25-26) on punktis 2 mõeldud jääda, nagu praegugi, avalikus kohas käitumise nõuete täitmise kontrollimise toimingute piiresse. Nii oleks õige ja arusaadav ka säte sõnastada. Avalikus kohas käitumise nõuded on konkreetsemalt piiritletav osa avalikus korrast. Avaliku korra rikkumine (korrarikkumine) on KorSi järgi palju laiem, õieti kõikvõimalikud rikkumised. Seega laiendab eelnõus sõnastatud norm iseseisvat tegutsemist kogu avalikule korrale ja see ei kattu eelnõu üldise mõttega - vt seletuskirja lk 28 teine lõik.

Teeme ettepaneku sõnastada lg 3 p 2 järgmiselt: „2) avalikus kohas käitumise nõuete järelevalves;“.

3. **Eelnõu § 5 lg 1 punktis 7** sätestatud nõude esitamine I astme nõudena on vastuolus nõuete kontrollimist reguleerivate sätetega. § 8 (otseselt lg 7, kaudsemalt lõigete 1-4) järgi kontrollitakse sellele nõudele vastamist alles enne II astme abipolitseiniku staatuse andmist. Kuivõrd selleks on vajalik tervisekontroll (otsesõnu § 14 lg-s 1), mis samuti eelnõu järgi viiakse läbi enne II astme staatuse andmist (§ 8 lg 7 p 2 ja § 14 lg 2), ei ole raskekujulise psüühika-, isiksuse- või käitumishäire puudumise kontrollimist I astme abipolitseiniku puhul ette nähtud ega PPA-l endal see ka tegelikult võimalik. Seega ei ole selle nõude esitamine asjakohane I astme abipolitseiniku nõuete hulgas, vaid alles II astme juures lõikes 2.

Kui eelnõu koostajate hinnangul on see nõue vajalik kehtestada juba I astme nõudena, vajab seadus erandit kehtestavat normi, mille kohaselt võib PPA kahtluse korral suunata vastavasse tervisekontrolli juba I astme abipolitseinikuks sobivuse kontrollimise raames või keelduda isikule abipolitseiniku staatuse andmisest (§ 12 lg 2 p 3). Seletuskirjas märgitakse lk-l 40, et PPA-l on põhjendatud vajaduse korral võimalik suunata ka I astme abipolitseinik just raskekujulise psüühika-, isiksuse- või käitumishäire kontrollimiseks tervisekontrolli. Selgusetuks jääb, millisel õiguslikul alusel see erakorraline tervisekontrolli suunamine saaks toimuda. Vastavat normi eelnõus ei ole.

4. **Eelnõu § 8 lõiked 1, 3, 4 ja 7** loovad omavahelise seosena vastuolu. Sätetega kehtestatakse ebaõnnestunult erinevate nõuete kontrollimise järjekord.

Lg 1 hõlmab nõuetele vastavuse kontrolli ka § 5 lg 1 punkti 14 ehk I astme väljaõppe. Lg 3 sätestab, et esmalt viiakse läbi kandideerija lõikes 1 sätestatud nõuetele vastavuse kontroll, seega ka p 14 osas, ja alles pärast seda taustakontroll. Lg 4 samas sätestab uuesti, et kandideerija osas kontrollitakse esmalt samu nõudeid, v.a p 14, misjärel järgneb taustakontroll. Lg 7 puudutab taas nõuetele vastavuse kontrolli läbiviimist (termini järgi justkui lg 1 sisu), määratledes millal erinevate tasemete puhul kontroll läbi viiakse, kuid hõlmates siiski vaid väikese osa lg-s 1 nimetatud nõudeid. Sätted tekitavad seega mitmetimõistetavust. Loogiliselt peaks kandideerija puhul olema järjekord nõuetele vastavuse kontroll, siis taustakontroll ja viimaks väljaõppe läbimine ja selle kontroll. Kuivõrd hiljem astme ülendamisel ei lisandu taustakontrolli formaadis kontrollitavaid nõudeid, saab hilisemat nõuetele vastavuse kontrolli nimetada täiendavaks.

Teeme ettepaneku:

- a) sõnastada lg 3 järgmiselt: "(3) Politsei- ja Piirivalveamet viib esmalt läbi abipolitseinikuks kandideerija suhtes käesoleva seaduse § 5 lõike 1 punktides 1–4 ja 12 sätestatud nõuetele vastavuse kontrolli, seejärel taustakontrolli ning lõpuks kontrollib § 5 lõike 1 punktis 14 sätestatud nõude täitmist."
- b) loobuda lõike 4 praegusest tekstist ja esitada lõike 7 tekst lõikenä 4 järgmiselt:
"(4) Politsei- ja Piirivalveamet viib täiendavalt läbi nõuetele vastavuse kontrolli:
1) enne II astme abipolitseinikuks ülendamisest, et hinnata, kas ta vastab käesoleva seaduse § 5 lõike 1 punktis 7 ja lõikes 2 sätestatud nõuetele;
2) enne III astme abipolitseinikuks ülendamisest, et hinnata, kas ta vastab käesoleva seaduse § 5 lõikes 4 sätestatud nõuetele."

Senise lõike 7 punkt 1 sisu on juba lõikega 3 kaetud ja korrata vaja ei ole.

Lõiked 5 ja 6 sobivad loogiliselt pärast praegust lõiget 7 ja annavad võimaluse vajadusel viia ka enne II või III astme staatuse andmist läbi laiendatud kontrolli, mitte üksnes lisanduvate nõuete osas. Lg 5 sõnastus peab hõlmama ka raskekujulise psüühika-, isiksuse- või käitumishäire kahtluse olukorra, mis praegu on sätestatud eelnõu § 5 lg 1 p-s 7 (vt märkus selle sätte osas eespool).

5. Eelnõu § 12:

- **Lõike 2** sissejuhatavas osas tuleb asendada sõna „või“ sõnaga „ja“, kuna punktis 1 nimetatut ei saa teostada ainult nõuetele vastavuse kontrolli ega ainult taustakontrolli tulemusena, vaid läbi tuleb viia ja arvesse võtta mõlema tulemused.
- Juhime tähelepanu, et **lg 2 punktis 2** on ekslikult kasutatud termini „abipolitseiniku aste“ asemel „abipolitseiniku tase“.

6. **Eelnõu § 14 lõigete 3 ja 4** sõnastused koos tekitavad segadust mille ja kellele arst ikkagi väljastab - kas ka PPA-le tervisetõendi või mingi kinnituse abipolitseinikule tervisetõendi väljastamise kohta. Eeldatavalt ei ole mõeldud väljastada täiendavat kinnitust, vaid just tervisetõend, mis ongi tervisenõuete kinnituseks. § 4 lg 4 alusel kehtestatava määrusega kinnitatakse ka tervisetõendi vorm. Klassikaliselt ongi tervisetõendid kinnitus ettenähtud tervisenõuetele vastamise kohta ega ava täpsemaid terviseandmeid. Neid ei avaldata ka juhul kui tõendit ei ole võimalik väljastada.

Teeme ettepaneku sõnastada lõiked 3 ja 4 ümber järgmiselt:

"(3) Abipolitseiniku tervisekontrolli korraldab ja tervisetõendi väljastab perearst või Politsei- ja Piirivalveametiga lepingulises suhtes olev töötervishoiuarst, kaasates vajadusel teisi eriarste või tervishoiuteenuse osutajaid. Tervisetõendis ei avaldata täpseid terviseandmeid, vaid üksnes kinnitus selle kohta, et abipolitseinik vastab tervisenõuetele.

(4) Abipolitseiniku tervisekontrolli ja -tõendi võib asendada abipolitseiniku tegevuse eeskirjas ette nähtud juhtudel."

7. Eelnõu §-d 15 ja 16:

- Paragrahvid sätestavad põhialused abipolitseiniku väljaõppe osas. Kasutusel on väljaõppe raames erinevad õppeliiki tähistavad terminid – erialaõpe, täiendõpe, lihtsalt õpe. Seletuskirjas lisandub veel ka määratlus baasõpe, mida seadus ei tunne. Seletuskiri ei ole järjepidev liigitamise põhimõtte selgitamisel (vt lk 44 eelviimane lõik ja lk 47 esimene lõik), samuti on vastuoluline sisulisel liigitamisel (vt lk-d 45 ja 47). Ebaselgeks jääb ka, millised on § 15 lg 1 ja §-s 16 nimetatud õpete omavahelised seosed või kas need sisalduvad väljaõppe minimaalses mahus. Kehtivas APolSis on sõnaselgelt sätestatud, et relvaõpe on tasemeõppele lisaks läbitav õpe. Eelnõu jätab selle lahtiseks.

Seletuskirja kohaselt on erialaõpe II astme väljaõppe osa. Normid ise aga sellist seost ei loo, jättes mitmeti mõistetavaks, kas § 15 lg-s 1 sätestatud väljaõpe on midagi universaalset ja erialaõpe ning täiendõpe lisandub või mitte. Seletuskirja järgi on II astme õppe osa ka täiendõppe moodulid (lk 45), tuues mõned näited. Eelnõu ei nimeta kummaks tuleb relvadega seotud väljaõpe lugeda.

Õpete täpsem avamine nähakse ette § 4 lg 4 alusel kehtestatavas eeskirjas ja väljaõppekavades, kuid nende aluseks ja suuniseks peavad olema seaduse normid, seega võiks õpete omavahelised seosed olla selgemad juba seaduses. Seletuskirja tuleb eelneva osas korrastada ning seaduses või vähemalt rakendusaktis vastavad täpsustused teha, et norme oleks võimalikult hea rakendada ka ilma põhjalikult seletuskirja tundmata.

- **§ 16 lg 2** sõnastus on eksitav, lubades tõlgendust, mille kohaselt ei pea vastavat erialaõpet läbima enne ülesande täitmist. Teeme ettepaneku sõnastada sätte järgmiselt: „2) Kui ülesande täitmiseks on vaja lisateadmisi ja -oskusi läbib abipolitseinik eelnevalt vastava erialaõppe.“

See on nii kehtivas seaduses kui eelnõus läbiv põhimõte, et vabatahtlikule tohib anda ainult neid ülesandeid, mille täitmist ta on õppinud. Kuna sätte hõlmab muuhulgas ka kriisirolli määramiseks vajalikku erialaõpet, asendades vastava sätte kehtivas APolSis (§ 42⁴), on õppe eelneva läbimise rõhutamine äärmiselt oluline. Erialaõppe läbimise kohustust enne kriisirolli määramist peab toetama ka rakendusakti vastava sätte sõnastus.

8. **Eelnõu § 17** käsitleb kriisiolukorra ajal abipolitseinikuks kandideerija väljaõppe läbimise erisust. Seletuskirja põhjal võib eeldada, et sätte on loodud II astme abipolitseinike kiirkorras ettevalmistamiseks. Sellise võimaluse annab eelnõu § 5 lg 3. § 17 sõnastus ei täpsusta, et see kehtib üksnes II astme abipolitseiniku pädevuse jaoks, laienedes kõigile kandideerijatele, sh neile kes sooviks ja saaks aidata I astme ülesannetes. Sätte kohustab seega ka I astme abistajal I astme väljaõppe asemel läbima ja PPA-d teda suunama 40 tunnisesse kriisivalmiduse väljaõppesse, mille sisuks on II astme pädevuse ulatus. Kuivõrd kriisiolukorras võib olla vajalik võtta vastu vabatahtlikke ka üksnes tugitegevusteks, teeme ettepaneku see vastuolo kõrvaldada, sõnastades § 17 lg 1 järgmiselt: „Kriisiolukorra ajal II astme abipolitseinikuks kandideerija ei pea läbima I ja II astme abipolitseiniku väljaõpet, vaid läbib Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori korraldusel abipolitseiniku kriisivalmiduse väljaõppe“.

9. Eelnõu § 20:

- **Lg 1 p 1** kohaselt väljastatakse abipolitseinikule tunnistus ja vajadusel ametimärk. Seletuskirjas märgitakse, et II ja III astme abipolitseinikule antakse ametimärk igal juhul. See on igati loogiline. PPA hinnangul ei ole aga I astme abipolitseinikule ametimärgi väljastamine põhjendatud ega otstarbekas. Leiame, et täiendavalt vajaduse hindamine, sh hindamiskriteeriumite loomine oleks asutusele tarbetu tegevus. Seadus saabki olla konkreetne. Teeme ettepaneku sõnastada lg 1 p 1 järgmiselt:
„1) abipolitseiniku tunnistuse ja II ja III astme abipolitseinikule ametimärgi;“
- Paragrahvi tekst eksitab eraldusmärkide võimaliku arvu osas – kord kasutatakse mitmust, kord ainsust. Sama teeb seletuskiri. Praktikas on praegu eraldusmärke mitu ning nad kõik asuvad vormiriietusel. Ka rakendusakti kavandis need säilitatakse. Seega ei ole õige kasutada õigusnormi tekstis ainsust.
- Teeme ettepaneku sõnastada lõige 3 järgmiselt: „(3) Abipolitseinikul on keelatud anda talle väljastatud abipolitseiniku tunnistust ja ametimärki kõrvalisele isikule.“ Vormiriietuse puhul ei ole õige niisugust ranget keeldu kehtestada, sest praktikas esineb vajadust anda

riietust puhastusse, parandusse või ümbertegemisele. Asjakohane keeld ja selle erandid on ka politseivormi puhul kehtestatud PPA siseaktis. Samuti on asjakohane kehtestada üleandmise keeld kõrvalisele isikule, mitte teisele, kuivõrd teise isikuna peaks käsitlema ka nt rühmajuhti või PPA personalitöötajat jms.

10. Eelnõu § 21 lg 2 punktiga 6 antakse abipolitseinikule õigus keelduda täitmast politsei korraldust, mis võib olla ohtlik tema enda või teise isiku elule, tervisele või varale. Meie hinnangul ei ole põhjendatud niisuguse õiguse andmine lisaks punktides 5 ja 7 juba kirjeldatud õigustele. Punkti 6 alusel keeldumise võimalus muudab tegelikult küsitavaks ohtlikuma iseloomuga politsei ülesannetesse vabatahtlike kaasamise kui sellise (nt igapäevaste väljakutsete lahendamine). Kui abipolitseinik otsustab kriitilise situatsiooni lahendamise kestel ülesande täitmisest taanduda, võib see tegelikult halvata ülesande lahendamise tervikuna ja seada täiendavasse ohtu nii politseiniku kui isikud, kelle kaitseks tegutsetakse. Leiame, et punktis 6 kirjeldatud õiguse sisu realiseerimine peaks tähendama riskide kaalumist enne II või III astme abipolitseiniku staatuse omandamist või spetsialiseerumist ohtlikuma iseloomuga tegevustele. Abipolitseinik tuleb vabatahtlikult politseitööle, kuid juhul kui ta on juba tööl, peame saama arvestada politseiametnikuga sarnaste reeglitega. Abipolitseiniku õigust mitte osaleda kõigis olukordades aitavad põhjendatult tagada eelnõu sama paragrahvi punktides 5 ja 7 toodud võimalused. Ka seletuskirjast ilmneb, et eelnõu koostajad on näinud punktis 6 sõnastatud õigust tegelikult vähemalt osaliselt punkti 5 tähenduses.

11. Teeme ettepaneku sõnastada eelnõu § 22 lg 1 p 15 järgmiselt:

„15) jälgida, et abipolitseinikuna tegutsemine ja tema põhitöö ei kahjusta vastastikku tema töövõimet ega tervist.“. Eelnõus pakutud sõnastus ei anna meie hinnangul selgelt edasi sätte eesmärgi osas seletuskirjas õigesti väljendatud mõtet, et abipolitseinikul on hoolsuskohustus hoida mõistlikku tasakaalu abipolitseinikuna tegutsemise ja muu elu vahel, tagades et need ei kahjustaks vastastikku kumbagi ja koosmõjus tema tervist.

12. Eelnõu § 24:

- Lõikega 1 antakse muuhulgas II ja III astme abipolitseinikule seni puuduv õigus kohaldada KorS § 45 lõikes 4 sätestatud meedet, s.o peatada sõidukit tsiviilvärvides sõidukist. Juhime tähelepanu, et selle meetme peamine rakendusvaldkond on liiklusjärelvalve. Samas liiklusseadus lubab abipolitseinikul küll teostada liiklusjärelvalvet, kuid mitte eritunnusteta sõidukiga (s.o varjatult). Seega ei saa LS-s vastavat muudatust tegemata abipolitseinik ei koos politseiametnikuga ega iseseisvalt tegutsedes KorS § 45 lõikes 4 sätestatud meedet kohaldada liiklusjärelvalves.
- Eelnõu sätestab § 24 lõigetes 1 ja 2 KorS § 49 osas lubatavana üksnes lõike 1 sisu, mitte § 49 tervikuna, mistõttu on küsitav, kas KorS § 49 lõigetes 3 ja 5¹ sätestatud erandid, mis olemuselt laiendavad lõike 1 sisu täiendava õiguse ja surema riivega, on abipolitseinikule lubatud ja kui, siis kas täiendava politseiametniku korralduse alusel või ilma. Kehtivas seaduses on KorS § 49 lg 3 täielikult ja lg 5¹ osaliselt abipolitseinikule lubatud. Selguse huvides on eelnõu § 24 lg-s 1 vajalik viidata ka KorS § 49 puhul kogu paragrahvile, mitte üksnes lõikele 1.

Eelnõu tekst ei ole meetmeid sätestatavatele paragrahvidele tervikuna või osaliselt viitamisel järjepidev ning see võib süstemaatilise tõlgendamise tõttu põhjustada küsitavusi

mõistmisel, mis on olnud ühel või teisel juhul tegelik eesmärk. Nt paragrahvidele 48 ja 50-52 viidatakse tervikuna, ehkki ka neis ei ole kõikides lõigetes otseselt sätestatud meetme kohaldamise alused. Teistel juhtudel (nt §-d 31 ja 45) kehtib viitamata jäetud sätete puhul eeldus, et nende kohaldamine ei olegi lubatud. KorS § 49 lõike 3 osas leiab seletuskirjast aga selgituse, et see on lubatud, ehkki säte sellele ei viita.

- PPA jaoks tekitab küsitavust, eelkõige praktilise rakendamise vaates eelnõuga kehtestatav uus lähenemine, mille kohaselt peab III astme abipolitseinikule iseseisvalt ülesande lahendamise käigus teatud meetmete kohaldamiseks andma täiendavalt korralduse politseiametnik, kes ise kohal ei viibi. Iseäranis küsitav on see meie hinnangul tõendusliku alkomeetriga alkoholijooobe tuvastamise (KorS § 38), joobetunnustega isiku kainenema toimetamise (§ 42), eriti tema enda kaitseks ning valdusesse sisenemise (KorS § 50), eriti kõrgendatud ohu olukorras, puhul.

Olemuslikult on tegelikult tegemist abipolitseiniku poolt kinnituse küsimisega tema hinnangul põhjendatud meetme kohaldamiseks, mitte klassikalises tähenduses korralduse andmisega. Seletuskirja kohaselt on korralduse nõude eesmärk vältida võimalikku õiguste ülemäära riivet ning rõhutatud on, et lõplik vastutus jääb politseiametnikule. Distsantsilt antud korraldus on õiguslikult uus segadust tekitav vastutuse konstruktsioon ja on küsitav, kas see ka tegelikult saab igakordselt maandada eksimust meetme kohaldamise õigsuses. Abipolitseinike väljaõppe mahtu ja spetsiifikat on uues seaduses kavandatud oluliselt kasvatada ning ka kõnealuste meetmete õigesti kohaldamist on võimalik võrreldavalt politseiametnikega õpetada ja õppida. Teeme ettepaneku vaadata üle eelnõus sätestatud politseiametniku korraldusel lubatavate meetmete kataloog ja vähemalt osaliselt korralduse nõudest loobuda.

Uus lähenemine tähendaks paratamatult ka muutusi meetmete protokollimise senises käsitluses, kuivõrd meetme kohaldamise tegelik otsustaja ei viibi protokoll koostamise juures ega saa anda allkirja.

- Juhime tähelepanu, et seletuskirjas vajavad korrigeerimist järgmiste meetmete lubatavuse kirjeldused:
 - * KorS § 34 kohaldamise puhul ei ole vahetu sunni kasutamine juba meetme olemusest tulenevalt üldse võimalik, seega määratlus "ei või" on tabelis vale ja eksitav;
 - * KorS § 37 ei ole tegelikult iseseisvalt kohaldatav meede, vaid eeldusnorm §-de 38-42 meetmete kohaldamiseks. Vahetu sunni kasutamise õigust ei reguleeritagi seejuures normi olemusest tulenevalt §-is 37, vaid just nendes järgmistes paragrahvides. Seega ei ole §-i 37 juures õige anda vahetu sunni kasutamise õiguse indikatsiooni, see tekitab vastuolulise arusaama vahetu sunni kasutamise õigusest erinevates joobe tuvastamisega seotud olukordades, nt võrdlus §-ga 39;
 - * KorS § 47 selgituses tuleks, sarnaselt § 49 selgitusele, tuua välja, et teenistuslooma abil abipolitseinik turvakontrolli läbi viia ei tohi.

13. Teeme ettepaneku muuta **eelnõu § 28 lõiget 2** ja sõnastada see KorS § 79 lg 3 eeskujul järgmiselt: „(2) Kui käeraudade kasutamine ei ole võimalik, võib II ja III astme abipolitseinik kasutada sidumisvahendit, kui see ei sea ohtu isiku elu, ei tekita talle kehavigastust ega põhjusta suurt füüsilist valu. Sidumisvahendi kasutamine ei tohi kesta üle ühe tunni järjest“. Eelnõu sõnastusest puudub KorSis sätestatud ajalise kestvuse piirang.

14. Eelnõu § 30:

Seletuskirja põhjal on soovitud eelnõuga anda abipolitseinikule tulirelva kasutamiseks politseiametnikuga samasugused õigused, samas piirata iseseisvalt tegutsedes isiku suhtes tulirelva kasutamise õigust ning välistada püssi kasutamise õigus iseseisvalt tegutsedes.

Paragrahv oma vastuolulise sõnastusega ei sätesta seletuskirjas toodud eesmärki, vaid pigem vastupidise eelduse ja vajab seetõttu parandamist.

Lg 1 sätestab nii II kui III astme abipolitseiniku õiguse koos politseiametnikuga tegutsedes kasutada tulirelva nii, nagu sätestatakse KorS §-s 81. KorS § 81 ei loo erandeid tulirelva liigi osas. Eelnõu § 27 lg 2 p 1 loetleb II ja III astme abipolitseiniku tulirelvade liigid - püss, püstol, revolver. Seega hõlmab § 30 lg 1 õigust kasutada ka püssi, tegemata mingeid erandeid.

Lg 2 sätestab III astme abipolitseiniku õiguse kasutada tulirelva iseseisvalt tegutsedes, piiritledes seejuures isiku suhtes kasutamise õigust KorS § 81 lõike 2 punktidega 1 ja 2, jättes seega kõrvale punkti 3. Siiski on õigusega taas hõlmatud eranditeta kõik tulirelva liigid, sh püss.

Lg 3 ebaõnnestunud sõnastus tekitab segadust ja küsimuse, mida üldse soovitakse tegelikult lõigetele 1 ja 2 lisaks sätestada. Säte kehtib koos politseiametnikuga tegutseva III astme abipolitseiniku kohta, tehes talle erandi isiku suhtes püssi kasutamiseks üksnes juhul, kui esineb erakorraline vajadus tõrjuda vahetu kõrgendatud oht (KorS § 81 lg 2 p 1). Säte ei kehti samas olukorras olevale II astme abipolitseinikule, kellele on samuti lg 1 (ja § 27 lg 2 p 1) alusel püssi kasutamise õigus antud.

Kui püssi kasutust soovitakse piirata just iseseisvalt tegutsedes, miks ei kehti seda puudutav erakorralise vajaduse erand II astme abipolitseinikule, ehkki § 27 lg 2 kohaselt kuulub püss ka II astme abipolitseiniku tulirelva liikide hulka?

Kui püssi kasutamise õigus lg-s 3 toodud erandi alusel on soovitud anda vaid III astme abipolitseinikule, miks siis üldse loetletakse püssi ka II astme abipolitseiniku tulirelva liikide hulgas? III aste eristab abipolitseiniku II astmest just iseseisvalt tegutsemise oskuste ja valmisoleku ning vastava väljaõppe poolest. Kui püssi ei saa kasutada iseseisvalt tegutsedes, ei ole ka loogiline, et püssiga kui tulirelva eriliigiga seotud väljaõpe kuuluks just III astme abipolitseiniku õppesse, mitte juba II astme omasse teiste liikide kõrval.

PPA hinnangul on põhjendatud abipolitseiniku tulirelva kasutamise õiguse sätestamine võimalikult sarnaselt politseiametnike õigusele. Toetame vastava koolituse läbimise eeldusel püssi kasutamise õiguse andmist koos politseiametnikuga tegutsedes nii II kui III astme abipolitseinikule.

Igal juhul on vaja §-i 30 sõnastust korrastada, lähtudes eelnõuga võetavast eesmärgist. Juhul kui peetakse vajalikuks säilitada kehtiva APolSi piirang kasutada püssi üksnes erakorralisel vajadusel vahetu kõrgendatud ohu tõrjumiseks, vajab selgitamist ka erakorraline vajaduse tähendus. Sätte lisamisel kehtivasse APolSi ei selgitatud selle tähendust ning praktikas on see tekitanud rakendamisel tõrke.

15. Eelnõu § 32 punktiga 3 sätestatakse eeldus elektrišoki- ja tulirelva kandmise õiguse andmiseks, mis langeb kokku abipolitseinikuks olemise eeldusega (§ 5 lg 1 p 6), mida

kontrollitakse taustakontrolli kaudu. Relva kandmise õiguse andmise otsustamiseks oleks § 32 p 3 kohaselt sel juhul vaja uuesti läbi viia taustakontroll eluviisi ja käitumise hindamiseks. Abipolitseinikuks olemise ajal on taustakontrolli läbiviimine eelnõu § 8 lg 6 kohaselt lubatud ainult põhjendatud kahtluse korral, mitte aga veendumuseks, et kahtlus puudub. Ei eelnõu tekstis ega seletuskirjas ei ole avatud, millised oleksid täiendavad ilmingud abipolitseiniku käitumises või eluviisis, mis õigustaksid abipolitseiniku staatust, kuid mitte talle relva usaldamist. Kui leitakse, et p 3 on vajalik, tuleb sätestada täiendav õiguslik alus erandina vastava taustakontrolli tegemiseks. Lisaks on vaja vähemalt seletuskirjas välja tuua ka käitumise või eluviisi täpsemad asjaolud, millele relva kandmise õiguse kaalumisel toetuda. PPA hinnangul ei ole § 32 punkti 3 sellisel kujul vaja.

16. Eelnõu § 33:

- Teeme ettepaneku muuta **lg 1 punkti 2** sõnastust järgmiselt:
„2) abipolitseiniku elektrišoki- või tulirelva käsitlemine on olnud ohtlik abipolitseinikule endale või teisele isikule.“.

Sõnastus toetaks selliselt peatamist kindla intsidendi põhjal, mitte abstraktsema üldise hinnangu alusel.

- Teeme ettepaneku muuta lg 3 p 2 sõnastust järgmiselt:
„2) abipolitseinik vabastatakse staatusest või ta alandatakse I astme abipolitseinikuks.“

17. Eelnõu § 39 lõikega 2 kehtestatakse sisuline muudatus võrreldes kehtiva APolSi § 42² lõikega 3. Kehtivas seaduses on Vabariigi Valitsusel õigus kriisirolliga abipolitseinike kaasamise aluseks olevat otsust vajadusel muuta ja pikendada kaasamise tähtaega iga kolmekümne päeva tagant 30 päeva kaupa. Eelnõu sätestab selle õiguse teises sõnastuses nii, et uus tähtaega on võimalik määrata esimese 30 päeva möödudes mitte pikemaks kui 30 päeva. See tähendab, et maksimaalselt on Vabariigi Valitsusel võimalik lubada kriisi ajal PPAI kriisirolliga abipolitseinikke kaasata vaid 60 päevaks. Seletuskirjas ei selgitata, et eelnõuga piiratakse kehtivat õigust, sestap ei ole arusaadav ka selle põhjus.

PPA ei toeta seda muudatust mingil juhul. Teeme ettepaneku muuta eelnõu § 39 lg 2 sõnastus nii, nagu praegu kehtivas APolSis.

18. Eelnõu § 49 lg 3 punktis 1 on viidatud eelnõu § 16 lõikes 6 sätestatud väljaõppele. Õige viide on sama paragrahvi lõikes 5 sätestatud õppele.

19. Ülemineku sätted on sõnastatud segaselt ja vajavad täies mahus ülevaatamist. Nt tuleb täpsustada, millised nõuded eelnõu §-s 5 sätestatutest PPA ikkagi praegustel abipolitseinikel üle kontrollib. Praegustest sõnastustest on võimalik järeldada, et tuleb kontrollida kõiki, sh taustakontrolli kuuluvaid. Sarnaselt haridusnõudele vajab üleminekuperioodi ka keelenõude kooskõlla viimine. Samuti vajab tähelepanu PPA-le üleminekukohustuste panemine perioodiks enne seaduse jõustumist nõuete osas, mida ei saa kehtestada enne seaduse jõustumist.

20. Teeme ettepaneku sõnastada **eelnõu § 58 punktiga 4** muudetava alkoholiseaduse sätte ning **§ 68 punktiga 2** muudetava tubakaseaduse täiendused järgmiselt: „Käesoleva paragrahvi lõigetes 5–9 sätestatud õigusi ja kohustusi kohaldatakse ka abipolitseinikule.“.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Roger Kumm
politseimajor
arendusosakond, ennetuse ja süüteomenetluse
büroo
büroo juht

Leena Pukk, 6149219, leena.pukk@politsei.ee
Tiina Vellet, 6123208, tiina.vellet@politsei.ee